

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-03-06

Närvarande: F.d. justitierådet Bo Svensson, regeringsrådet Nils Dexe och f.d. justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren.

Patientdatalag m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 31 januari 2008 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. patientdatalag,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar,
4. lag om ändring i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Titti Palmqvist och ämnesrådet Eva Lenberg, biträdda av departementssekreteraren Martin Talvik.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till patientdatalag

3 kap. 10 och 12 §§

Enligt de föreslagna bestämmelserna gäller ett signeringskrav beträffande en journalanteckning. Kravet gäller enligt 10 § om det

inte finns något synnerligt hinder. Enligt 12 § första stycket får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter bl. a. om undantag från bestämmelsen i 10 § om signeringskrav. Som framhålls i remissen är tanken att föreskrifter enligt 12 § skall användas när signering framstår som överflödigt med hänsyn till patientsäkerheten. Grunderna för ett generellt undantag enligt 12 § är alltså av annan art än bedömningen enligt 10 § om huruvida synnerligt hinder föreligger.

6 kap. 2 §

I anslutning till synpunkter som Lagrådet uppmärksammats på under föredragningen vill Lagrådet anföra följande.

Av första stycket framgår att en patient har möjlighet att motsätta sig att uppgifter om honom eller henne görs tillgängliga för andra vårdgivare i ett sammanhållet journalföringssystem. Patientens möjligheter att motsätta sig bör emellertid inte omfatta uppgift om att det finns spärrade uppgifter om patienten och uppgift om vilken vårdgivare som har spärrat uppgifterna. En uppgift om att det finns spärrade uppgifter kan nämligen initiera en önskvärd dialog mellan en patient och hälso- och sjukvårdspersonal i en enskild vårdssituation. Även uppgift om vilken vårdgivare som har spärrat uppgifterna kan vara av stort intresse för andra vårdgivare. De andra vårdgivarna bör dock bara få ta del av den sistnämnda uppgiften under vissa i patientdatalagen angivna förutsättningar. Regler härom bör tas in i ett nytt andra stycke.

I ett tredje stycke bör föreskrivas att patienten innan uppgifterna om honom eller henne görs tillgängliga för andra vårdgivare ska informeras om vad sammanhållen journalföring innebär och om att patienten kan motsätta sig att andra uppgifter än de som anges i det före-

slagna andra stycket görs tillgängliga för andra vårdgivare genom ett sådant system.

Informationen kan inte alltid lämnas på ett så tidigt stadium som föreskrivs i det föreslagna stycket t.ex. om patientens hälsotillstånd omöjliggör att information lämnas om en personuppgiftsbehandling innan uppgifter om patienten registreras. Patienten kan vara medvetlös eller alltför fysiskt eller psykiskt medtagen för att kunna ta till sig information av det slag som här avses. Däremot ska informationen lämnas när patienten kan tillgodogöra sig den igen.

Mot denna bakgrund föreslår Lagrådet att paragrafen får följande lydelse:

2 § Om en patient motsätter sig det får andra uppgifter om patienten än dem som anges i andra stycket inte göras tillgängliga för andra vårdgivare genom sammanhållen journalföring.

Uppgift om att det finns spärrade uppgifter om en patient samt uppgift om vilken vårdgivare som har spärrat uppgifterna får göras tillgängliga för andra vårdgivare genom sammanhållen journalföring. En annan vårdgivare får ta del av uppgift om vilken vårdgivare som har spärrat uppgifterna endast under de förutsättningar som anges i 4 §.

Innan uppgifter om en patient görs tillgängliga för andra vårdgivare genom sammanhållen journalföring, ska patienten informeras om vad den sammanhållna journalföringen innebär och om att patienten kan motsätta sig att andra uppgifter än dem som anges i andra stycket görs tillgängliga för andra vårdgivare genom sammanhållen journalföring.

Om en patient motsätter sig att andra uppgifter än dem som anges i andra stycket görs tillgängliga för andra vårdgivare genom sammanhållen journalföring ska uppgifterna genast spärras. Vårdnadshavaren till ett barn kan dock inte spärra uppgifter om barnet. En patient kan när som helst begära att den vårdgivare som har spärrat uppgifterna häver spärren.

Ospärrade uppgifter om patienten ska göras tillgängliga för de vårdgivare som är anslutna till systemet med sammanhållen journalföring. Det ska vidare införas en uppgift i systemet om att det finns ospärrade uppgifter om patienten. Andra vårdgivare ska kunna ta del av denna uppgift utan att ta del av uppgift om vilken vårdgivare som har gjort uppgiften tillgänglig och övriga uppgifters innehåll.

6 kap. 4 §

Av lagrådsremissen framgår att det skall finnas möjligheter för en patient att spärra uppgifter om sig själv, vilket får till följd att andra vårdgivare i det system med sammanhållen journalföring i vilken patientens uppgifter annars skulle ha ingått inte får direkt tillgång till journalförda uppgifter om patienten. Denna spärr råder till dess patienten själv häver den. Man måste emellertid räkna med situationer då patienten inte själv kan häva spärren, exempelvis därför att han eller hon ligger medvetslös på grund av olycksfall eller sjukdom. I en sådan situation, när det föreligger fara för patientens liv eller det annars föreligger allvarlig risk för hans eller hennes hälsa, måste det finnas möjlighet att häva spärren. Det bör då vara den vårdgivare som lagt spärren som också har att pröva om spärren skall hävas. I praktiken bör det således gå till på det viset att den vårdgivare som har vårdansvaret för patienten tar del av den alltid tillgängliga uppgiften i den sammanhållna journalföringen om att det finns spärrade uppgifter om patienten. Om patientens tillstånd motiverar det går vårdgivaren vidare och tar del av uppgiften om vilken annan vårdgivare som har lagt spärren. Visar det sig att spärren har lagts exempelvis av en vårdgivare inom psykiatri medan patienten vårdas för en somatisk sjukdom, kan det leda till att patientens aktuella vårdgivare avstår från att försöka få spärren hävd. Men om han eller hon bedömer att de spärrade uppgifterna behövs för den vård han eller hon avser att ge patienten, måste vårdgivaren vända sig till den vårdgivare som har lagt spärren och begära att denne ger honom tillgång till de spärrade uppgifterna.

Den nu beskrivna ordningen bör framgå tydligare av lagtexten. I enlighet härmed förordar Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

4 § Om det finns spärrade uppgifter om en patient och det föreligger fara för dennes liv eller det annars föreligger allvarlig risk för dennes hälsa, får vårdgivaren, om patienten inte kan häva spärren enligt 2 § fjärde stycket, ta del av uppgift om vilken eller vilka vårdgivare som har spärrat uppgifterna. Om vårdgivaren med ledning av denna uppgift bedömer att de spärrade uppgifterna kan antas ha betydelse för den vård som patienten oundgängligen behöver, får vårdgivaren begära hos den vårdgivare som har spärrat uppgifterna att denne häver spärren.

Om det finns ospärrade uppgifter om en patient och det föreligger fara för dennes liv eller det annars föreligger allvarlig risk för dennes hälsa, får vårdgivaren, om patientens samtycke inte kan inhämtas enligt 3 §, ta del av uppgift om vilken eller vilka vårdgivare som har gjort uppgifterna tillgängliga. Om vårdgivaren med ledning av denna uppgift bedömer att de ospärrade uppgifterna kan antas ha betydelse för den vård som patienten oundgängligen behöver, får vårdgivaren behandla de ospärrade uppgifterna.

8 kap. 4 §

Under föredragningen har upplysts att Socialstyrelsen är restriktiv när det gäller förstörande av patientjournaler. Som godtagbara skäl accepteras uppgifter som inte har med vården av patienten att göra och som därför inte bör stå i journalen, dvs. uppgifter som är helt ovidkommande för vårdsituationen. Om journalen innehåller felaktig uppgift som avser vården av patienten, ska en sådan uppgift i första hand ändras istället för att strykas.

Lagrådet anser att denna restriktiva inställning bör avspeglas i lagtexten eller i vart fall komma till uttryck i författningskommentaren.

8 kap. 6 §

I paragrafens andra stycke finns i tretton punkter en precisering av vilken information som den personuppgiftsansvarige ska lämna till den registrerade. Enligt punkt 10 ska information lämnas om rätten

enligt 48 § personuppgiftslagen (1998:204) till skadestånd vid behandling av personuppgifter i strid med denna lag.

Rätten enligt 48 § personuppgiftslagen till skadestånd gäller emellertid endast vid behandling av personuppgifter vid överträdelser av den lagen. I 10 kap. 1 § patientdatalagen har det tagits in en särskild bestämmelse om skadestånd som avses gälla vid behandling av personuppgifter i strid med patientdatalagen. Hänvisningen i punkten 10 till "48 § personuppgiftslagen" bör därför avse "10 kap. 1 §".

10 kap. 1 §

Av lagrådsremissen framgår att avsikten är att genom paragrafen göra 48 § personuppgiftslagen tillämplig på behandling av personuppgifter i strid med patientdatalagen.

Regeringens förslag till formulering av bestämmelsen i 10 kap. 1 § patientdatalagen följer visserligen vedertagen systematik beträffande registerförfattningar [se t.ex. 9 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och förarbetena till den (prop. 2000/01:80)]. Se även Lagrådets yttrande över förslag till lag om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens beskattningsverksamhet m.fl. lagar (prop. 2000/01:33 s. 35). Lagrådet hade dessförinnan haft vissa invändningar mot den valda tekniken (se prop. 1997/98:136 s. 98 f och 78).

Enligt Lagrådets mening leder emellertid inte den föreslagna formuleringen till vad man vill uppnå. Lagrådet förordar att paragrafen utformas med utgångspunkt från 48 § personuppgiftslagen och ges följande lydelse:

Den personuppgiftsansvarige ska ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en sådan behandling av personuppgifter som avses i 1 kap. 4 § i strid med denna lag har orsakat.

Ersättningsskyldigheten kan i den utsträckning det är skäligt jämkas, om den personuppgiftsansvarige visar att felet inte berodde på honom eller henne.

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

7 kap. 1 c §

Enligt det föreslagna sjätte stycket 2 hindrar sekretessen enligt paragrafens första stycke inte att uppgift lämnas till myndighet eller till en enskild vårdgivare enligt vad som föreskrivs om sammanhållen journalföring i patientdatalagen. Något motsvarande undantag föreslås inte i anslutning till regeln i 2 kap. 8 § lagen (1998:763) om yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvården, enligt vilken bestämmelsen som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen inom den enskilda hälso- och sjukvården inte obehörigen får röja vad han eller hon i sin verksamhet har fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör sådan uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning. Det har ansetts naturligt att vid tolkningen av detta obehörighetsrekvisitet söka ledningen i sekretesslagens regler (remissen avsnitt 10.4). Enligt Lagrådets mening kan det sättas i fråga om inte denna begränsning i den straffsanktionerade tystnadsplikten bör framgå av lag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.